

14 str (13+2 na 14)
 23 376 - 12 198
 22 029 - 15 01

Doc. Ing. Jiří Strnadek, CSc.

Vojenství a vojenská strategie 21. století

V závěru 20. století došlo k mnoha ozbrojeným konfliktům různého druhu a charakteru. Probíhaly ve strategicky důležitých oblastech, které se tím stávaly ohniskem potenciální krize pro bezpečnost ve světě. Jejich příčiny byly národnostní, územní, etnické, náboženské, ale i politické a ekonomické. Byly zde používány síly a prostředky všech druhů ozbrojených sil, zkoušely se nové zbraňové systémy a technologie, hledaly se nové způsoby vedení boje. Dramatické změny v euroatlantickém prostoru, jež vyplynuly z konce studené války, se odrazily zejména ve strategické koncepci Severoatlantické aliance v roce 1991.

* * *

Aliance kombinováním obrany s dialogem hrála nepostradatelnou úlohu v tom, že konfrontace mezi Východem a Západem byla svedena k mírovému konci. V posledních deseti letech 20. století se však objevil celý komplex nových rizik euroatlantického míru a stability, včetně útaku, etnických konfliktů, hospodářských katastrof, kolapsů politických řádů a šíření zbraní hromadného ničení. Aliance na to reagovala svým rozšířením a přijetím nové strategické koncepce na summitu ve Washingtonu v dubnu 1999.

Přehled nejvýznamnějších konfliktů

Situaci v oblasti vojenství mapuje následující přehled ozbrojených konfliktů, které svým rozsahem a významem podstatným způsobem ovlivnily nejen globální bezpečnostní situaci, ale také měly vliv na vývoj vojenského umění.

- **Konflikt v Afghánistánu (1978-1988)** řešený invází vyčleněných ozbrojených sil SSSR měl stabilizovat situaci a obnovit politický vliv v této zemi. Ze strany SSSR nebyla důsledně vyhodnocena situace v zemi, zejména nálady a postoje obyvatelstva, považující jeho ozbrojené síly za agresora. Obyvatelstvo se postavilo na odpor a mělo postupně podporu Pákistánu a dalších zemí Blízkého a Středního východu. Ozbrojené síly SSSR byly připraveny na klasickou bojovou činnost s organizační strukturou pro evropské válčičtství, což neodpovídalo místním podmínkám Afghánistánu. Nedokázaly se přeorientovat na jiné způsoby činnosti, zejména partyzánský způsob boje, realizovaný protivníkem. Postupně se účinně prosazoval aeromobilní způsob činnosti a prokázala se využitelnost pěchoty. Konflikt prokázal, že žádná armáda, i když je vyspělá, dobře vycvičená, materiálně vybavená a s početní převahou nemůže dosáhnout úspěchu, pokud není psychologicky připravena a správně motivována.
- **Irácko-iránský konflikt (1980-1988)** vznikl z politického sporu o ostrovy v Hormuzském průlivu a využívání oblastí pohraniční řeky mezi oběma státy. Oba prostory mají strategický a ekonomický význam. Hlavní příčinou bylo tradiční nepřátelství s náboženskými kořeny mezi šíiti a sunniti. Z vojenského hlediska byl konflikt charakterizován střetnutím dobře vyzbrojené a vycvičené irácké armády, ovšem s nízkou bojovou morálkou, se špatně

vyzbrojenou a málo vycvičenou iránskou armádou, naopak vysoce morálně motivovanou. Zvláštním rysem konfliktu bylo přenesení úsilí na jiné objekty, zejména civilního charakteru, když nedošlo k řešení ve vojenské oblasti (válka měst a tankerů). Z taktického hlediska se bojová činnost vyznačovala šablonovitostí, stereotypností, přímocarostí, nevyužíváním manévru a hledání jiných způsobů činnosti. Válka v letech 1980-88 prokázala úlohu motivace národa k dosažení vlastních cílů.

- **Falklandský konflikt (1982).** Jeho příčinou bylo obsazení Falklandských ostrovů Argentinou a následně snaha Británie nepřipustit snížení mezinárodní autority své země. Průzkum britské strany získal využitelné poznatky o ozbrojených silách obránce, umožnil opatření k eliminaci jejich činnosti a k účinnému zplánování operace. Rozhodující byl 36 hodin trvající boj proti dvojnásobné přesile Argentinců, ukrytých v zákopech. Velmi účinně bylo využito klamání, včetně vytváření klamných cílů, rádiového provozu a maskování. Úspěšně byly využity výsadky, zejména do nebráněných prostorů.
- **Vojenská operace na Grenadě (1983)** byla provedena po vyčerpání možností politického a ekonomického nátlaku ke zvrácení nepříznivého vývoje v zájmové oblasti USA. Potvrdila schopnost rychlé přepravy vojsků a materiálu, nedostatky ve zpravodajské činnosti, podcenění možností protivníka, nevyužití momentu překvapení a nedostačující soustředění sil na hlavním směru.
- **Vojenský zásah v Panamě (1989-1990)** provedly USA s cílem zabránit nepříznivému vývoji v zemi, ohrožující zájmy USA v této oblasti. Akce se vyznačovala momentem překvapení a zasazením sil převážně ze vzduchu. Činnost probíhala v noci, důraz byl položen na obsazení letišť k zabezpečení přísunu dalších sil a prvků logistiky. Účinně byly použity přístroje pro noční vidění, laserové osvětlovací cíle a přesné naváděcí systémy. Zvláštním úkolem ozbrojených sil USA bylo dočasné vykonávání funkce policie a pořádkových sil, aby se zabránilo násilnostem a rabování.
- **Válka v Perském zálivu (1990-1991)** byla vedena spojeneckým uskupením k obnově svrchovanosti Kuvajtu, nezákonně obsazeného Irákem s cílem, přinutit jeho ozbrojené síly ke stažení zpět na vlastní území. Nešlo o úplné zničení ani o obsazení celého území Iráku. Cíl byl postaven v omezeném rozsahu. Konflikt se vyznačoval dlouhou dobou přípravy s hlavní úlohou letectva, pružné zplánovanou a připravenou pozemní operací při dovedném využití možností elektronického boje. Velitelé a štáby spojeneckých vojsk měli větší volnost v rozhodování a samostatné činnosti, což vedlo k iniciativnímu plnění úkolů. Zkušenosti z vytvoření a zasazení mnohonárodních sil, využití systému sběru, zpracování a vyhodnocení informací, použití nových technologií a zbraňových systémů, využití klamání a demonstrační činnosti se osvědčily. Centrálně řízené letectvo se zaměřilo na ničení důležitých vojenských cílů: velitelská stanoviště, systém PVO, logistika, řízení státu. Veškeré objekty a odpor byly důsledně ničeny. Pozemní síly byly potřebné k vyhnání okupantů z obsazeného území v hlavní části pozemní operace. Základem vedení boje bylo vybojování vzdušné nadvlády. Tím byla znesnadněna činnost systémů velení vojskům a průzkumu nepřítele. Účinně byla používána progresivní technologie. Pomohla ke splnění úkolů (technologie *stealth*, bezpilotní prostředky, zbraně s koncovým navedením). Účinně bylo používáno klamání a palba na vzdálenost mimo dosah prostředků průzkumu nepřítele. Úspěchů bylo dosaženo při nočních boji u jednotek, které byly vybaveny odpovídajícími prostředky. Osvědčil se GPS (globální navigační systém) pro přesné zjišťování polohy. Byl použit až do stupně družstva. Značným problémem se stalo rozlišování mezi vlastními a nepřátelskými jednotkami, což vedlo ke ztrátám z použití vlastních zbraní. Rychlé tempo vedení boje vedlo k tomu, že týlové a technické zabezpečení nestačilo postupu jednotek. Největším problémem bylo zásobování PHM. Problémy ve spojení vznikaly v důsledku nekompatibility spojovacích prostředků mezi druhy vojsk, stupni velení a jejich technickou úrovní. Problematickou se stala účinnost vlastní ochrany proti balistickým střelám. Protiletadlový raketový systém PATRIOT se osvědčil při obraně vojenských cílů, ale ne při obraně civilních objektů (není k tomu určen). Pozemní síly nebyly vycvičeny k provádění průlomů a odminování. Osvědčilo se použití záloh v jednotkách podpory a zabezpečení boje.

Potvrdilo se, že výcvik v době míru má velký význam. Na velitelských stupních byly přesně vymezeny vojenské a civilní záležitosti, povinnosti velitelů ke kontrole a řízení činnosti vojsk. Ověřován byl způsob vedení společných operací. Pozitivní roli sehrála protichemická činnost.

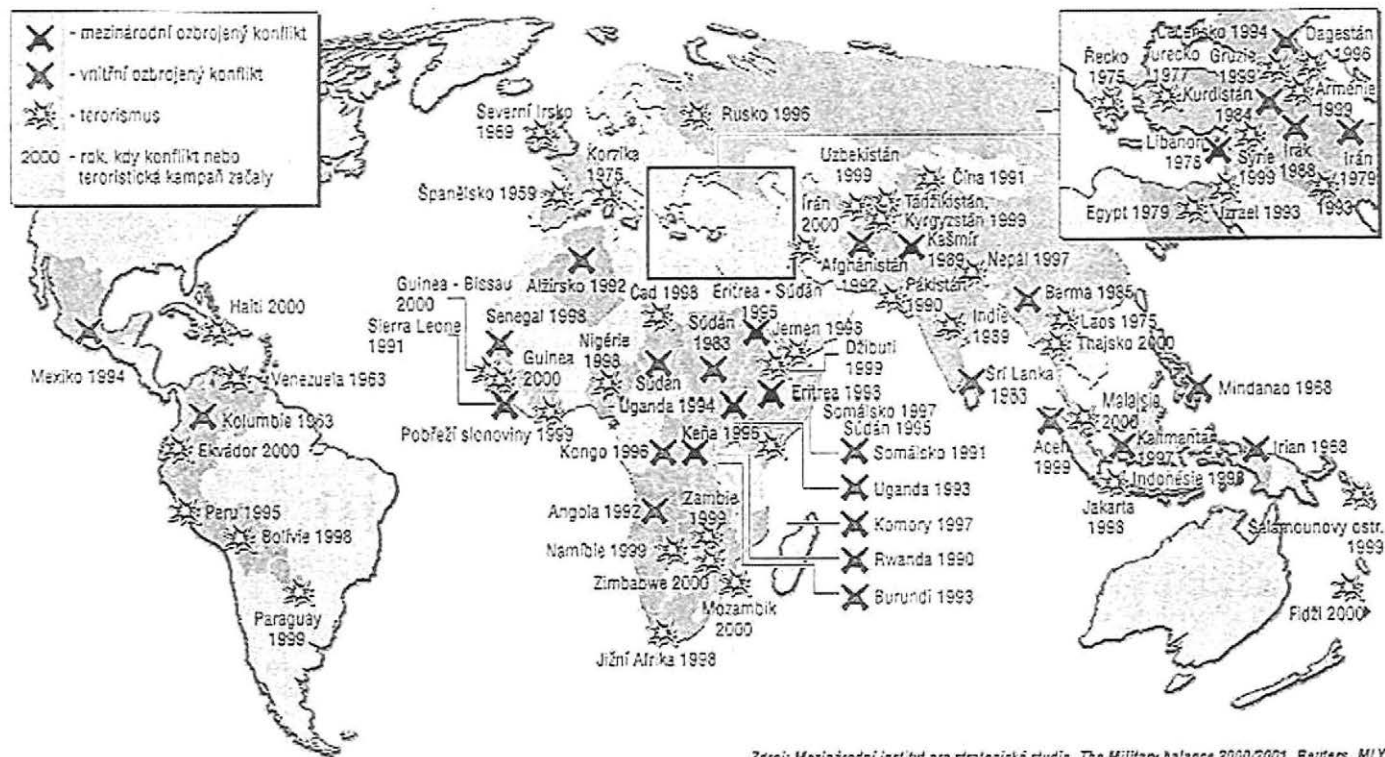
- **Rusko-čechenský ozbrojený konflikt (1994-1995-2000)** je příkladem řešení krizové situace na vlastním území státu. Ukazuje na jeden z možných přístupů státně-politického vedení Ruské federace. Nereálné hodnocení situace a nesjednocení politických a vojenských cílů očekávaný výsledek nepřineslo. V poslední době snaha o snížení jednotek, ústup od rozsáhlých operací a přechod na koncentrované protiteroristické akce má za úkol snížit náklady, ale i rozsah ztrát a dobu trvání konfliktu, a tak zlepšit mezinárodní hodnocení stran konfliktu.
- V první polovině roku 1997 došlo k vážným vnitřním **nepokojům v Albánii**. V důsledku chybného rozhodování vlády vůči finančním spekulacím bank přišlo mnoho lidí o své úspory. Situace se vyhrocovala až k prvkům ozbrojeného povstání, zejména v jižních částech země. Ekonomická nespokojenost byla zneužita k teroristické a kriminální činnosti. Závažným aspektem byla počáteční nečinnost armády, která nereagovala na situaci a stala se objektem násilných přepadení za účelem zmocnění se zbraní, využívaných ke kriminální činnosti a násilí. Neprozíravost velení umožnila to, že část armády se přidala na stranu povstalců. Společným úsilím mezinárodních organizací se podařilo krizovou situaci zastavit a nedošlo k rozšíření ozbrojeného konfliktu. Situace v Albánii ukázala na potenciální nebezpečí naplnění rizika z chybného rozhodnutí vedoucích představitelů státu.
- **Čtyři balkánské krize posledního desetiletí 20. století** (ve Slovinsku, Chorvatsku, Bosně a Kosovu) jsou důsledkem ekonomické stagnace, zaostávání a strnulého politického vývoje, které násobí nacionalismus, náboženský fundamentalismus, etnická nesnášenlivost, vrcholící v etnickém konfliktu a válečné rivalitě mezi obyvateli slovanského a neslovanského původu po rozpadu bipolarity. Jejich jednotlivá řešení se vyvíjela. Z počátku od politické a materiální mezinárodní podpory Slovinska a Chorvatska, až po vnější vojenský zásah v Bosně a Kosovu. Vnější zásah v Bosně a Hercegovině byl realizován s mandátem Rady bezpečnosti OSN. Vojenská intervence na ochranu lidských práv kosovských Albánců před možnou genocidou byla provedena USA se spojení v NATO, v duchu nové strategické koncepce NATO, bez mandátu OSN. Desetitýdenní akce byla vedena jako nový druh vzdušné a elektronické války, umožňující ničení stanovených objektů s vysokou přesností z bezpečné vzdálenosti, s průběžnými přesnými informacemi o nepříteli, znemožňující jeho účinnou protiakci. Některé zásahy nevojenských cílů vyvolaly ostrou mezinárodní kritiku a nevoli.

Na **obr.** jsou uvedeny mezinárodní ozbrojené konflikty, vnitřní ozbrojené konflikty a teroristické akce, včetně roku kdy začaly.

Nové rysy vedení bojové činnosti

Z výše uvedeného vyplývá, že ozbrojené konflikty závěru 20. století mají některé zvláštní rysy vedení bojové činnosti, kterými se odlišují od dřívějších válek a konfliktů. Z výsledků jejich analýzy lze konstatovat, že odráží současné poznání úrovně vojenského umění, využití zbraní a bojové techniky na bázi progresivních technologií. Vojenské strategie zohledňují získané zkušenosti z těchto ozbrojených konfliktů. Z obecného hlediska lze mezi ně zařadit:

Cíle v omezeném rozsahu byly stanovovány ve všech současných konfliktech. Již se nejednalo o totální zničení státu či devastaci národa, ale o dosažení vymezených strategických či operačních cílů. Splnění těchto omezených cílů je postačující k realizaci národních zájmů a je i v souladu s postojem veřejného mínění.

Zdroj: Mezinárodní institut pro strategické studie, *The Military balance 2000/2001*, Reuters, MLY

Obr.

Početnost armád se snížila vzhledem ke změně riziků a ohrožení, zejména k minimalizaci pravděpodobnosti velkého globálního konfliktu. Nemaý význam má i ekonomické hledisko. Niší počty mají vliv na operační umění i taktiku, které se přizpůsobují novým podmínkám, prostorový rozmach se ale nemění, neboť je pokryt zbraňovými a ostatními systémy s větším dosahem. Ozbrojené síly se zúčastňují menších konfliktů, ale pro splnění úkolu se vytváří větší koncentrace. Nasazením koncentrovaných sil lze dosáhnout stanovených cílů v krátké době. Tím se relativně sniží rozsah ztrát a doba trvání operace. Vzhledem k nižším počtům armád narůstá význam mobilizace a připravených záloh pro případ rozsáhlejší akce. Novým rysem je povolávání specialistů ze záloh pro jejich účelové použití.

Na území jednoho státu se odehrávala většina ozbrojených konfliktů závěru 20. století. Šlo o vnitřní konflikty, představující především boj o moc, dále boj o nezávislost, svrchovanost, za svobodu národnostních menšin, boj proti diktatuře, okupaci. V menším rozsahu se jednalo o válku mezi státy. Bojová činnost byla obvykle vedena v jednotlivých prostorech, které vzájemně nesouvisely, na jednotlivých směrech. Cílem bojů bylo ovládnutí nějakého centra (politické, hospodářské) moci.

Moment překvapení zůstává ve vedení ozbrojeného konfliktu jedním ze základních principů. Jeho působení se přenáší více do taktické úrovně. Přes systém mezinárodní kontroly ozbrojených sil jednotlivých států nelze vyloučit zahájení agrese s překvapením. Je nutné počítat s útokem na taktickém stupni s omezeným cílem. Případné útoky letectva nebo ŘS mohou být překvapivé, ale rovněž pouze s omezeným cílem. Překvapení se může realizovat ve způsobech vedení boje, v použití sil a prostředků (speciální síly, výsadky), ve volbě hlavního úderu a době zahájení útoku atd.

Diferenciace je rozhodujícím principem nové struktury ozbrojených sil. Vzhledem k novým bezpečnostním podmínkám se vytvářejí poněkud odlišné organizační struktury vojsk. Tyto jsou složeny ze *sil reagování na krizi (sil rychlé reakce)*, početně menší, ale mírově naplněné (profesionalizované), moderně vybavené a vycvičené. Dále to jsou *hlavní obranné síly*, převážně s nutností mobilizačního doplnění. Jejich hlavním úkolem je obrana státu (aliance) v případě neúspěchu při odvrácení konfliktu. V rámci NATO existuje třetí součást ozbrojených sil, a to *posílení*. Organizační struktury současných armád jsou přizpůsobivé, modulové. Umožňují vytvářet uskupení podle předpokládaných úkolů na všech úrovních (taktické, operační i strategické).

Vytvoření **sil reakce** odpovídá současné vojensko-bezpečnostní situaci. Prvořadým úkolem je zabránit vzniku krizových stavů, případně eliminovat jejich důsledky. Mají tedy úlohu především preventivní, zabránit válce (ozbrojenému konfliktu). Pokud se nepodaří tento úkol splnit, zařazují se do hlavních obranných sil. Jejich dalším úkolem je podílet se na opatřeních v rámci mírových aktivit OSN a jiných mezinárodních organizací, včetně poskytování humanitární pomoci. Podstata jejich činnosti spočívá v rychlosti (okamžitém reagování) na vývoj situace. Z hlediska pohotovosti k plnění úkolů by se síly měly členit na:

- **Síly vysoké pohotovosti - SVP** (*high readiness forces*) - schopné zahájit rychlé plnění úkolů kolektivní obrany nebo aliančních misí a podílet se na eliminaci rizik nevojenského charakteru.
- **Síly nižší pohotovosti - SNP** (*forces of lower readiness*) - schopné plnit úkoly posílení sil vysoké pohotovosti v určeném prostoru nebo zabezpečit rotaci sil vysoké pohotovosti v případě krizových operací.

- **Síly dlouhodobě budované - SDB** (*long time build-up forces*) - výjimečně a v krajních případech pro dlouhodobé posílení uskupení sil velkých operací ke společné obraně území Aliance. Mobilizačním způsobem se budují, připravují a zabezpečují v požadovaném rozsahu. Hlavní část jejich výzbroje a bojové techniky je v míru uložena v mobilizačních základnách nebo výcvikových mobilizačních základnách a v případě potřeby se aktivuje v časové dimenzi až jednoho roku. Zásoby pro dlouhodobě vytvářené síly se vytvářejí diferencovaně, převážně v rozsahu příprav státu k hospodářské mobilizaci.

Rozsah těchto sil je v procesu obranného plánování pravidelně upřesňován - v současné době v rámci strategické revize sil NATO.

Použití **speciálních sil** většinou předchází přípravné období, jehož cílem je vytvořit podmínky pro splnění cílů následující operace. Obsahuje vysílání jednotek speciálního určení k získávání zpráv o veškeré situaci v zájmovém prostoru, diverzní akci k paralyzování obranyschopnosti, vytváření negativních nálad obyvatelstva. Pronikání těchto skupin probíhá legální i nelegální cestou (např. prosakováním přes státní hranici).

Nesouvislá fronta vyžaduje vytváření uskupení sil na směrech a k jinému charakteru činnosti v neobsazených úsecích. Zaujetí obrany v užším pásmu vyžaduje neobsazené prostory střežit (jinak chránit) a pro případ zasazení sil do těchto prostorů vytvářet mobilní, dostatečně vyzbrojené zálohy. Důraz se klade na soustředění sil a prostředků na hlavních směrech a v prostorech, na rozhodné vedení bojové činnosti a na přechod od jednoho druhu činnosti k jinému. S tím souvisí používání taktických výsadků jak na ohrožené směry, tak k dosažení iniciativy a převahy nad nepřítelem. Nesouvislá fronta vyžaduje vysoce manévrovou činnost v rychle se měnící situaci a nepřetržitě působení na nepřítele v celé oblasti bojů.

Mnohonárodnost je výrazným rysem současné doby, kdy se zvyšuje synergický účinek mezinárodního spojení, zobrazující společný zájem a úsilí o bezpečnost a řešení krizových situací. Požadavkem doby je schopnost spolupráce a účinného působení v mnohonárodních silách. Každý stát, usilující o bezpečnost Evropy, vyčleňuje jednotky pro účast v operacích na udržování míru. Tyto síly vyžadují zvláštní výcvik, vybavení výzbrojí a dalším materiálem a potřebné vyčlenění připravených osob. Jsou nezbytnou součástí každé armády a měly by mít své místo v její organizační struktuře.

Úloha **lidského faktoru** se znovu dostává do popředí. Řada ozbrojených konfliktů je vedena s cílem dosáhnout národní nezávislosti. Stimulace, motivace, přesvědčení lidí a jejich psychická příprava pomáhá k dosažení cíle. Morální faktor se stále více stává důležitým rysem, podmiňujícím vítězství. Narůstající profesionalizace vede k rozdělení obyvatelstva na dvě základní skupiny, a to odpůrce vojenské služby a profesionály. Tím se obrana státu stává výsadou určité skupiny lidí, což je nežádoucí. Potlačuje se chápání obrany jako poslání a povinnosti všech občanů státu. Chybějící duchovní a mravní orientační body vedou k deformaci branného vědomí obyvatelstva a zbavují armádu jedné z hlavních předností - duchovního potenciálu občanů vlasti. V řadě menších konfliktů se vytvořila kasta „žoldnéřů“, kteří si život neumějí představit bez bojů. Stávají se z nich kvalitní „zabijáci“, pomáhající k dosažení cílů pouze za peníze. Jejich působení je z celkového hlediska bezpečnostní situace negativní.

Kombinované způsoby činnosti vyžadují nové způsoby operačního a bojového použití sil, zejména dovedné využití terénu, povětrnostních podmínek, vybavení vojsk zbraněmi a technikou. Projevem toho je provádění útoku a obrany současně vedle sebe nebo jejich záměna podle vývoje situace a přenášení úsilí na jiné směry.

Manévrovost, umožněná mobilností, se stává žádoucím významným prvkem současného boje. Činnost pravidelné armády a vojensky organizovaných jednotek používajících partyzánského způsobu boje mohou existovat vedle sebe i být vzájemně propojeny, případně vést bojovou činnost proti sobě.

Pouze **společnou činností** více druhů vojsk lze dosáhnout splnění úkolů. Na úrovni operační i taktické převládá vševojskový charakter jednotek. Jsou menší, obsahují však všechny druhy vojsk (zbraní), jsou schopny samostatné činnosti společně s letectvem a dalšími druhy vojsk pod jednotným velením vševojskového velitele. Pro plnění samostatných úkolů se vytvářejí taktická uskupení, pozornost je věnována boji s výsadky a ničení vzdušných cílů, zejména na malých a přízemních výškách. Cílem je vyhnout se fiaskům v důsledku nesouladu a neochoty ke spolupráci. Soudobá bojová činnost je rovněž charakterizována propojením operací, které spolu zdánlivě nesouvisí. Jde o bojové (útočné, obranné, výsadkové, druhů ozbrojených sil), poskytnutí humanitární pomoci, různé druhy mírových operací (udržení, nastolení, prosazení míru). Je nutné je společně plánovat, vyčleňovat síly a prostředky, společně realizovat.

Nižší počty vojsk, nesouvislost fronty vede k nutnosti utajovat vlastní záměry i konkrétní činnost vojsk. **Klamná činnost** zahrnuje mnoho způsobů klamání, utajování, maskování, dezinformací jak mechanických, tak s využitím elektromagnetického spektra. Podář-li se utajit vlastní činnost a oklamat protivníka o vlastních záměrech, vytváří se předpoklad k úspěchu. Jde o činnosti, realizované na strategickém, operačním i taktickém stupni a ve všech druzích konfliktů.

Na významu nabývá **boj o zastavěné prostory**, jejichž obsazení bývá cílem konfliktů (válka v Čečensku byla převážně v okolí hlavního města). To vedlo k nutnosti změnit taktiku činnosti jednotek (tankových a mechanizovaných), používat větší počet menších jednotek, koordinovat jejich vzájemnou činnost a sladovat s podpůrnými jednotkami. Ke zvládnutí tohoto druhu boje je potřebný zvláštní výcvik. Narůstá význam pěších jednotek.

Nové taktické činnosti rovněž nabývají na významu:

- **Taktika omezených akcí** - časově a prostorově omezené cíle i rozsah použití vojsk, zbraní a techniky.
- **Partyzánský způsob vedení boje** - je účinný i proti pravidelné armádě, jak dokázal konflikt ve Slovinsku i v Čečensku.
- **Udeř a zmiz** - využívá překvapivé činnosti malých, dobře vyzbrojených a vycvičených skupin (Čečensko).

Využití útočné činnosti aeromobilních jednotek v součinnosti s bojovými vrtulníky vede ke zvyšování tempa plnění úkolů i prostorového rozmachu a **manévrovosti**.

Použití zbraní a bojové techniky nejvýraznějším způsobem ovlivňuje operační umění a taktiku. Zbraně a bojová technika na bázi progresivních technologií umožňují vést boj v noci a za nepříznivých povětrnostních podmínek, zjišťovat maskované a skryté cíle, vést palbu na velké vzdálenosti, zasahovat cíle první ranou, náboje a pumy mají větší průbojnost a ničivou sílu. Vysoká mobilnost umožňuje manévr a dynamickou činnost v jakémkoliv terénu. Pancéřování, efektivní snížení odrazné plochy pomáhá k vlastní ochraně a snižování ztrát. Využití zbraňových systémů bez osádek pomáhá rovněž snižovat ztráty a zvyšuje efektivnost. Narůstá význam technických prostředků průzkumu, spojení a vytváření informačních systémů. Vysoká přesnost zásahů

umožňuje snižovat potřebné množství munice, což vede ke snížení rozsahu logistiky. Účelné využití průzkumných systémů a prostředků umožňuje včasné a věrohodné získávání zpráv, jejich analýzu a využití. Současně se zvyšuje nebezpečí z přetech- nizování, což vede ke ztrátám vlastní palbou (válka v Perském zálivu).

Ovládnutí vzdušného prostoru vytváří předpoklady k úspěšnému dosažení cílů (není však podmínkou - konflikt v Čečensku). V přípravné fázi ozbrojeného konfliktu plní letectvo úkoly demonstrace síly, varování před rozhodnější činností a ničení vybraných cílů se záměrem odradit protivníka od pokračování v nepřátelství. Pokud se postoj nemění, dochází k rozsáhlejšímu ničení vojenských cílů k omezení vojenské síly. Po zahájení konfliktu je důraz položen na vzdušnou nadvládu, likvidaci PVO a podporu činnosti pozemního vojska. Je snaha vyhnout se ztrátám u civilního obyvatelstva a civilních objektů.

Systém kolektivní bezpečnosti v Evropě předpokládá mírové řešení sporů, předcházení konfliktům, případně jejich co nejrychlejší ukončení. Pod nátlakem politických, vojenských a ekonomických sankcí **mezinárodních organizací** není možné vést válku tradičně známým způsobem - ničení operačních záloh v hloubce, protiúder a obsazení území nepřítele a totální zničení jeho ozbrojených sil.

Novým prvkem je také **přímá účast médií** v řadách bojujících a vysílání zpráv přímo z bojiště (zejména televizní zpravodajství a noviny). Některé zprávy jsou pravdivé, některé naopak záměrně zkreslované k ovlivňování veřejného mínění o průběhu bojů. Důraz je kladen na zveřejňování ztrát civilního obyvatelstva a škod na majetku.

Zbraně hromadného ničení a jejich šíření jsou nejzávažnějším ohrožením v celo- světovém měřítku. Přímou byly použity ve velmi omezeném rozsahu, ale většina konfliktů probíhala pod hrozbou použití ZHN. Současné armády musí být připraveny čelit i případnému jejich použití. Devadesátá léta dvacátého století pak přinesla další nový prvek, který může předurčit charakter příštích válek - totiž rozšíření **jaderných zbraní**.

Strategická parita a rovnováha v multipolárním světě

Evropské integrační procesy prohlubující spolupráci ve všech oblastech činností pravděpodobně povedou k vytvoření sdružení států se společnou měnou, armádou, zahraniční a bezpečnostní politikou. USA si i nadále podrží vedoucí roli ve světě. Výrazně vzroste úloha Ruska, Číny, Japonska a Indie. Přes investice do třetího světa se nepodaří rychle zastavit zhoršování problému kruhu bídy, drog, obchodu se zbraněmi, teroru, vyzbrojování, ničení životního prostředí, stěhování národů a válek. V nově se integrujícím a globalizujícím světě, multipolárně orientovaném po rozpadu bipolarity, bude tak dál probíhat nerovnoměrný vývoj, který všeobecně prohloubí rozpory vedoucí ke střetu zájmů, krizím a konfliktům.

Rozpadlý bipolární svět bude muset hledat princip, který by místo rovnováhy síly pomohl **nastolit rovnováhu zodpovědnosti za mírový světový vývoj**. Nerovnoměrný vývoj světa odhaluje nedostatky současného systému mezinárodních organizací. Nevypočitatelným prvkem bude i nadále mezinárodní organizovaný zločin v případech, že by se jeho představitelé zmocnili složitých zbraňových systémů. Proces kom- puterizace zbraní, vojenské techniky, technologií a jednotlivců doplněný zaváděním globální polohové navigace vytváří předpoklady pro změnu kvality vedení ozbrojených

činností. Zvyšující se rozpor mezi cenami zbraňových systémů a možnostmi národních ekonomik pořídit je bude paralyzovat obranyschopnost zejména menších a středních států. Vzhledem k velkému tlaku na snižování vojenských rozpočtů a nechuti k vojenské službě se ve stále více armádách budou zahajovat procesy jejich profesionalizace.

Je proto logické, že rezorty obrany všech států budou přijímat taková strategická opatření, která vytvoří předpoklady pro aktualizaci daných cílů, úkolů, priorit i konkrétních plánů dalšího vývoje. Jejich výrazem jsou mj. i tzv. strategické revize obrany. Jsou zpřesňovány strategické koncepce na národních úrovních a rozšiřovány doktrinální principy na základě většího počtu misí plnících mimoválečné operace (jiné než válka).

Tyto programy a přeměna systému se mají promítnout i v mezinárodních vztazích USA k Evropě a EU jako takové, a to ve smyslu posílení evropské vojenské identity a zodpovědnosti za řešení evropských bezpečnostních úkolů při současném posílení vazeb v rámci NATO.

Závěr

Pokud jednotlivé státy sdružené v mezinárodních organizacích velmi rychle neposílí bezpečnostní architekturu v 21. století pro naplnění základních životních podmínek lidstva ve smyslu budování prosperujícího, mírumilovného, sociálního a humanitárního světového systému, pak nebude možné v plné míře naplňovat lidská práva a odvěkou touhu lidstva po hmotné prosperitě, bezpečnosti, svobodě a volnosti, umožňující udržitelný rozvoj lidstva na planetě Zemi.

Literatura:

- Nová strategická koncepce NATO pro 21. století, Právo 27/4/99.
- Bezpečnostní strategie ČR, AVIS 20/4/99.
- Vojenská strategie ČR, AVIS 20/4/99.
- Kafka, J., Valach, F., Strnádek, J.: Problematika plánování obrany státu přistupujícího k Alianci, VR 3/98.
- Strnádek, J.: Evropská bezpečnostní politika v 21. století, VR 4/97.
- Schwarzkopf, H., N.: Autobiografie, hrdina pouštní bouře, Nakladatelství Papyrus, Vimperk a Jeva, Rudná u Prahy 1993.
- Zeman, J.: Jaké bude 21. století? (Rozhovor s ředitelem ÚSS VA Brno Ing. Josefem Janošcem, CSc.) A-report 25-26/2000.